

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

Julkaistu Helsingissä 2 päivänä toukokuuta 2019

582/2019

Laki

tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Tässä laissa säädetään tietoliikennetiedustelun käyttämisestä poliisilain (872/2011) 5 a luvussa tarkoitetussa siviilitiedustelussa.

Tietoliikennetiedustelun käyttämisessä on noudatettava poliisilain 1 luvussa säädettyjä perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen vaatimusta, suhteellisuusperiaatetta, vähimmän haitan periaatetta ja tarkoitussidonnaisuuden periaatetta.

Tietoliikennetiedustelun toimenpiteen kohdentaminen ei saa ilman hyväksyttävää perustetta perustua henkilöiden ikään, sukupuoleen, alkuperään, kansalaisuuteen, asuinpaikkaan, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, poliittiseen toimintaan, ammatit yhdistystoimintaan, perhesuhteisiin, terveydentilaan, vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai muuhun henkilöön liittyvään syyhyn.

Tietoliikennetiedustelu ei saa olla yleistä ja kohdentamatonta tietoliikenteen seurantaan.

Tietoliikennetiedustelun käyttämisestä sotilastiedustelussa ja tietoliikennetiedustelun teknisestä toteuttamisesta säädetään sotilastiedustelulaissa (590/2019). Telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta sekä televalvonnasta siviilitiedustelussa säädetään poliisilain 5 a luvussa.

Siltä osin kuin tietoliikennetiedustelulla saatujen tietojen käsittelystä ei säädetä tässä laissa, tietojen käsittelystä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003).

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *tietoliikennetiedustelulla* Suomen rajan viestintäverkossa ylittävään tietoliikenteeseen kohdistuvaa, tietoliikenteen automatisoituun erotteluun perustuvaa teknistä tiedonhankintaa sekä hankitun tiedon käsittelyä;

2) *viestintäverkolla* toisiinsa liitetyistä johtimista sekä laitteista muodostuvaa järjestelmää, joka on tarkoitettu viestien siirtoon tai jakeluun johtimella, radioaalloilla, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla;

HE 202/2017
HaVM 36/2018
HaVM 30/2018
PeVL 75/2018
PeVL 35/2018
TrVL 3/2018
UaVL 5/2018
LiVL 26/2018
PuVL 16/2018
LaVL 32/2018
EV 291/2018

- 3) *tiedonsiirtäjällä* tahoa, joka omistaa tai hallitsee viestintäverkon sitä osaa, joka ylittää Suomen rajan;
- 4) *hakuehdolla* tietoa, jonka perusteella tietoliikennetiedustelulla viestintäverkon osasta mahdollisimman rajatusti ja täsmällisesti valitaan tietoliikennetiedustelun kohteena oleva tietoliikenne, ja puuttuminen luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan rajautuu tiedustelun tarkoituksen kannalta välttämättömään;
- 5) *hakuehtojen luokalla* samaa asiakokonaisuutta kuvaavia toisiinsa liittyviä hakuehtoja;
- 6) *valtiollisella toimijalla* vieraan valtion tunnustettua viranomaista tai sellaiseen rinnastuvaa toimijaa sekä tarkoitettun tahon palveluksessa olevaa tai sen määräyksessä ja ohjauksessa toimivaa tahoa.

3 §

Tietoliikennetiedustelun kohteet

Tietoliikennetiedustelun kohteena ovat:

- 1) terrorismi;
- 2) ulkomainen tiedustelutoiminta;
- 3) joukkotuhoaseiden suunnittelu, valmistaminen, levittäminen ja käyttö;
- 4) kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain (562/1996) 2 §:ssä tarkoitettujen kaksikäyttötuotteiden suunnittelu, valmistaminen, levittäminen ja käyttö;
- 5) kansanvaltaista yhteiskuntajärjestystä vakavasti uhkaava toiminta;
- 6) suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä taikka yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja uhkaava toiminta;
- 7) vieraan valtion toiminta, joka voi aiheuttaa vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille, taloudellisille tai muille tärkeille eduille;
- 8) kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaava kriisi;
- 9) kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden turvallisuutta uhkaava toiminta;
- 10) Suomen kansainvälisen avun antamisen ja muun kansainvälisen toiminnan turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta; sekä
- 11) kansanvaltaista yhteiskuntajärjestystä uhkaava kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus.

4 §

Tietoliikennetiedustelun käytön edellytykset

Tietoliikennetiedustelun käytön yleisenä edellytyksenä on, että sen käyttäminen on välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi sellaisesta tietoliikennetiedustelun kohteena olevasta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta, eikä tietoja ole hankittavissa muulla tiedustelumenetelmällä.

Jos tietoliikennetiedustelun hakuehtojen käyttö koskee ainoastaan valtiollisen toimijan tai siihen rinnastuvan tahon tietoliikennettä, tietoliikennetiedustelun käytön tulee olla tarpeen tietojen saamiseksi sellaisesta tietoliikennetiedustelun kohteena olevasta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

5 §

Tietoliikennetiedustelun kohdistaminen

Tietoliikennetiedustelu kohdistetaan tietoliikenteen automatisoidun erottelun avulla. Automatisoitu erottelu perustuu 7 tai 9 §:n mukaisessa menettelyssä hyväksytyjen hakuehtojen käyttöön.

Viestin sisältöä kuvaavaa hakuehtoa saadaan käyttää ainoastaan, jos:

1) hakuehtoa käytetään pelkästään vieraan valtion tai sellaiseen rinnastuvan tahon tietoliikenteeseen; tai

2) hakuehto kuvaa haitallisen tietokoneohjelman tai -käselyn sisältöä.

Hakuehtona ei saa käyttää Suomessa olevan henkilön hallussa olevan tai tämän oletettavasti muuten käyttämän telepäätelaitteen tai telesoitteen yksilöiviä tietoja.

6 §

Automatisoidun erottelun avulla kerätyn tiedon jatkokäsittely

Tietoliikenteestä 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla automatisoidusti eroteltua tietoliikennettä saadaan käsitellä automaattisesti ja manuaalisesti. Käsittelyssä saadaan selvittää viestin sisältö ja muut luottamukselliset tiedot.

7 §

Tietoliikennetiedustelua koskeva tuomioistuimen lupa

Tuomioistuin päättää tietoliikennetiedustelusta suojelupoliisin päällikön kirjallisesta vaatimuksesta.

Tietoliikennetiedustelua koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) tietoliikennetiedustelun kohteena oleva 3 §:ssä tarkoitettu toiminta;

2) 1 kohdassa tarkoitettua toimintaa koskevat tosiseikat;

3) tosiseikat, joihin tietoliikennetiedustelun käytön edellytykset ja tehokkuus perustuvat;

4) tietoliikennetiedustelussa käytettävät hakuehdot tai hakuehtojen luokat sekä perustelut niille;

5) rajan ylittävän viestintäverkon osa, jossa liikkuvaan tietoliikenteeseen hakuehtoja käytetään, sekä perustelut viestintäverkon osan valinnalle;

6) tietoliikennetiedustelua koskevan luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;

7) tietoliikennetiedustelun suorittamista johtava ja valvova tehtävään määrätty tiedustelumenetelmien käyttöön perehtynyt suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies;

8) mahdolliset tietoliikennetiedustelun rajoitukset ja ehdot.

Lupa tietoliikennetiedusteluun voidaan myöntää enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Tietoliikennetiedustelu on lopetettava ennen luvassa mainitun määräajan päättymistä, jos tietoliikennetiedustelun tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole.

8 §

Menettely tuomioistuimessa

Tietoliikennetiedustelua koskevan lupa-asian käsittelemisessä ja ratkaisemisessa tuomioistuimessa noudatetaan, mitä poliisilain 5 a luvun 35 §:ssä säädetään tiedustelumenetelmää koskevan lupa-asian käsittelemisestä.

9 §

Päätöksenteko kiireellisessä tilanteessa

Jos tietoliikennetiedustelua koskeva asia ei siedä viivytystä, saa suojelupoliisin päällikkö päättää tietoliikennetiedustelusta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Päätös on tehtävä kirjallisesti. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua tietoliikennetiedustelun alkamisesta.

Jos tuomioistuim katsoo, että 4 §:n mukaisia edellytyksiä tietoliikennetiedustelulle ei ole ollut, on tietoliikennetiedustelun käyttö lopetettava välittömästi sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot heti hävitettävä. Jos tuomioistuim katsoo, että 1 momentissa tarkoitettu päätös on ollut joltain muulta osin virheellinen, on tietoliikennetiedustelun käyttö välittömästi lopetettava siltä osin kuin tuomioistuimen päätöksessä sitä edellytetään sekä tietoliikennetiedustelulla saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot samoilta osin viipymättä hävitettävä. Tieto saadaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin poliisilain 5 a luvun 46 §:n 1 momentissa säädetyin edellytyksin.

10 §

Tietoliikennetiedustelun tekninen toteuttaminen ja muu yhteistyö sotilastiedusteluviranomaisen kanssa

Tietoliikennetiedustelun teknisenä toteuttajana toimii Puolustusvoimien tiedustelulaitos.

Suojelupoliisi voi antaa Puolustusvoimien tiedustelulaitokselle toimeksiannon sotilastiedustelulain 66 §:ssä tarkoitettuun teknisten tietojen käsittelyyn. Puolustusvoimien tiedustelulaitos hakee suojelupoliisiin puolesta sotilastiedustelulain 67 §:n mukaisen luvan teknisten tietojen käsittelyyn sekä toimittaa mainitun lain 66 §:n 2 momentissa tarkoitettua tilastollisen analyysin tuloksen suojelupoliisille sen jälkeen, kun se on saanut luvan teknisten tietojen käsittelyyn ja toteuttanut luvan mukaiset toimenpiteet.

Suojelupoliisi toimittaa 7 tai 9 §:ssä tarkoitetun päätöksen Puolustusvoimien tiedustelulaitokselle, joka suorittaa 5 §:n mukaiset toimenpiteet suojelupoliisiin puolesta. Puolustusvoimien tiedustelulaitos toimittaa toimeksiannon toteuttamisella erottelemansa tietoliikenteen suojelupoliisille.

Suojelupoliisin muuhun yhteistyöhön sotilastiedusteluviranomaisen kanssa sovelletaan poliisilain 5 a luvun 54 §:ää.

11 §

Määräaikojen laskeminen

Tässä laissa tarkoitettujen määräaikojen laskemiseen ei sovelleta säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia (150/1930).

Aika, joka on määrätty kuukausina, päättyy sinä määräkuukauden päivänä, joka järjestysnumeroltaan vastaa päivää, jona määräaika alkoi. Jos vastaavaa päivää ei ole siinä kuussa, jona määräaika päättyy, määräaika päättyy kuukauden viimeisenä päivänä.

12 §

Tiedustelukielto

Tietoliikennetiedustelua ei saa kohdistaa viestiin, jonka lähettäjä ja vastaanottaja ovat Suomessa, eikä tietoon, josta lähettäjällä tai vastaanottajalla taikka tallentajalla on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 13, 14, 16 tai 20 §:n taikka 22 §:n 2 momentin nojalla.

13 §

Tallenteiden ja asiakirjojen tarkastaminen

Poliisilain 5 luvun 7 §:ssä tarkoitetun suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen tai hänen määräämänsä virkamiehen on ilman aiheutonta viivytystä tarkastettava tietoliikennetiedustelun käytössä kertyneet tallenteet ja asiakirjat.

14 §

Tallenteiden tutkiminen

Tietoliikennetiedustelun käytössä kertyneitä tallenteita saa tutkia vain tuomioistuimien tai suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies taikka tiedusteluvalvontavaltuutettu tai hänen määräämänsä virkamies. Suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen määräyksestä tai tuomioistuimen osoituksen mukaan tallennetta saa tutkia myös muu poliisimies, asiantuntija tai muu henkilö, jota käytetään apuna tiedonhankintaa toteutettaessa.

Jos 1 momentissa tarkoitettu asiantuntija tai muu henkilö on yksityinen taho, sovelletaan asiantuntijaan tai muuhun henkilöön rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

Käytettäessä 2 momentissa tarkoitettua asiantuntijaa tai muuta henkilöä on tallenteiden tutkiminen tapahduttava suojelupoliisin poliisimiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa. Asiantuntijalla tai muulla henkilöllä on lisäksi oltava tarvittavat tiedot ja taito sekä kokemus toimeksiannon suorittamiseen.

15 §

Tietojen hävittäminen

Tietoliikennetiedustelulla saatu tieto on hävitettävä viipymättä, jos käy ilmi, että:

- 1) viestinnän molemmat osapuolet olivat Suomessa silloin, kun viestintä tapahtui;
- 2) lähettäjällä tai vastaanottajalla taikka tallentajalla on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta kyseisestä tiedosta 12 §:ssä tarkoitettulla tavalla;
- 3) tietoa ei tarvita kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu tieto voidaan kuitenkin luovuttaa rikostorjuntaan poliisilain 5 a luvun 44 §:ssä säädetyin edellytyksin sekä säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin poliisilain 5 a luvun 45 §:n 1 momentissa säädetyin edellytyksin.

Tietojen hävittämisestä vastaa tietoliikennetiedustelun tekninen toteuttaja tai, jos se on ehtinyt toimittaa tiedot toimeksiantajalle, toimeksiantaja.

16 §

Haitallista tietokoneohjelmaa tai -käskyä koskevien tietojen luovuttaminen viranomaiselle, yritykselle tai yhteisölle

Suojelupoliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoliikennetiedustelun avulla hankitun tiedon haitallisesta tietokoneohjelmasta tai käskystä viranomaiselle, yritykselle tai yhteisölle, jos tiedon luovuttaminen on tarpeen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi tai tiedon saajan etujen turvaamiseksi.

Yrityksen tai yhteisön palveluksessa olevan vaitiolovelvollisuuteen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 23 §:n 2 momentissa säädetään.

17 §

Tiedon luovuttaminen rikostorjuntaan

Tietoliikennetiedustelulla saadun tiedon rikostorjuntaan luovuttamiseen sovelletaan poliisilain 5 a luvun 44 §:ää.

18 §

Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:ssä säädetystä poiketen henkilöllä ei ole oikeutta saada tietoa tietoliikennetiedustelun käytöstä ennen kuin 20 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty.

Rekisteröidyn tarkastusoikeudesta säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa.

19 §

Pöytäkirja

Tietoliikennetiedustelun käytön lopettamisen jälkeen suojelupoliisin on laadittava ilman aiheetonta viivytystä pöytäkirja.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimenpiteiden kirjaamisesta valvontaa varten.

20 §

Tietoliikennetiedustelun käytöstä ilmoittaminen

Jos 6 §:ssä tarkoitetussa käsittelyssä on manuaalisesti selvitetty Suomessa tietoliikennetiedustelun käytön aikana olleen henkilön luottamuksellisen viestin tai tallentaman tiedon sisältö tai poliisilain 5 luvun 8 §:ssä tarkoitettu tunnistamistieto, ilmoitetaan hänelle tietoliikennetiedustelusta noudattaen, mitä poliisilain 5 a luvun 47 §:ssä säädetään telekuuntelusta ilmoittamisesta. Velvollisuutta ilmoittaa tietoliikennetiedustelusta ei kuitenkaan ole, jos tieto on hävitetty 9 §:n 2 momentin tai 15 §:n perusteella.

21 §

Tietoliikennetiedustelun edellyttämän kytkennän toteuttaminen

Tietoliikennetiedustelun edellyttämän kytkennän toteuttamisessa siviilitiedustelua varten noudatetaan, mitä sotilastiedustelulain 72 §:ssä säädetään.

22 §

Tiedonsiirtäjän tietojenantovelvollisuus

Tiedonsiirtäjän on ilman aiheetonta viivytystä annettava suojelupoliisille tehtävään määrätyn tiedustelumenetelmien käyttöön erityisesti perehtyneen päällystöön kuuluvan suojelupoliisin poliisimiehen yksilöidystä pyynnöstä hallussaan olevat Suomen rajan ylittävän viestintäverkon rakenteeseen ja siinä kulkevan tietoliikenteen reitittymiseen liittyvät tekniset tiedot, jotka ovat tarpeen viestintäverkon osan yksilöimiseksi tietoliikennetiedustelun käyttöä koskevaa tuomioistuimelle esitettävää lupavaatimusta ja -pääöstä varten.

23 §

Korvaus tiedonsiirtäjälle

Tiedonsiirtäjällä on oikeus saada valtion varoista korvaus 22 §:ssä tarkoitettusta tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Korvauksen maksamisesta päättää suojelupoliisi.

Päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen

siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

24 §

Tietoliikennetiedustelun valvonta sisäasiainhallinnossa

Tässä laissa tarkoitettua tiedonhankintaa valvoo suojelupoliisin päällikkö sekä sisäministeriö.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettun valvonnan järjestämisestä sisäasiainhallinnossa.

25 §

Tietoliikennetiedustelun ulkoinen valvonta

Sisäministeriön on annettava eduskunnan oikeusasiamiehelle, tiedusteluvalvontavaliokunnalle ja tiedusteluvalvontavaltuutetulle vuosittain kertomus tietoliikennetiedustelun käyttämisestä.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun harjoittamasta valvonnasta säädetään tiedustelutoiminnan valvonnasta annetussa laissa (121/2019). Tiedustelutoiminnan parlamentaarisesta valvonnasta säädetään tarkemmin eduskunnan työjärjestyksessä (40/2000).

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tietoliikennetiedustelun valvontaa varten annettavista selvityksistä.

26 §

Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tehtävät ilmoitukset

Suojelupoliisin on annettava tieto tiedusteluvalvontavaltuutetulle tämän lain nojalla tehdyistä vaatimuksista, päätöksistä sekä tuomioistuimen antamista luvista siten kuin poliisilain 5 a luvun 61 §:ssä säädetään.

27 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2019.

Helsingissä 26 päivänä huhtikuuta 2019

Tasavallan Presidentti

Sauli Niinistö

Sisäministeri Kai Mykkänen